

بسم الله الرحمن الرحيم

دانشگاه افسری امام علی (ع)

معاونت پژوهش

بررسی جایگاه حقوقی فرماندهی کل قوا از دیدگاه امام خمینی (ره)

محمد زرنگ

سرشناسه	: زرنگ، محمد، ۱۳۵۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: بررسی جایگاه حقوقی فرماندهی کل قوا از دیدگاه امام خمینی (ره)/محمد زرنگ.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه افسری امام علی (ع)، معاونت پژوهشی، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۷۷ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۲۲-۳۹-۲: ۷۰۰۰ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۷۷: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره ارش
موضوع	: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره فرماندهی
موضوع	: خمینی، روح الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- پیامها و سخنرانیها
شناسه افزه	: دانشگاه افسری امام علی(ع). معاونت پژوهشی
رده بندی کنگره	: ۱۵ DSR ۱۳۹۴ ۴ب ۴الف /
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۱۳۰۰۰

عنوان کتاب:	بررسی جایگاه حقوقی فرماندهی کل قوا از دیدگاه امام خمینی (ره)
مؤلف:	محمد زرنگ
ویراستار و صفحه آرا:	مهران شهبازی
طراح جلد:	محمد مهدی کهن سال
مدیر مسئول انتشارات:	حمیدرضا بیات
ناشر:	انتشارات دانشگاه افسری امام علی (ع)
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت:	۷۰۰۰۰ ریال
نوبت چاپ:	اول، ۱۳۹۴
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۹۲۲-۳۹-۲
صندوق پستی:	۱۳۱۷۸۹۳۴۷
تلفن:	۶۶۴۶۷۴۴۴
پست الکترونیک:	Imamali.nashr93@gmail.com

نشانی: تهران، خیابان امام خمینی (ره)، روبروی مجلس سابق، دانشگاه افسری امام علی (ع)
 کلیه حقوق برای دانشگاه افسری امام علی (ع) محفوظ است.

سخن انتشارات معاونت پژوهش دانشگاه افسری امام علی^(ع)

دانشگاه افسری امام علی^(ع) با توجه به قدمت و سابقه حرفه‌ای خود، سال‌ها است که با تهیه و تدوین کتب علمی، نظامی و آموزشی مورد نیاز، سعی در تعالی روز به روز دانش علمی دانشجویان این دانشگاه دارد؛ و با هدف پرورش دانشجویان دانش‌مدار، هوشمند و متعهد، در راستای پاسداری و دفاع از تمامیت ارضی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، گام‌های استوار و مؤثری برداشته است.

بر اساس مصوبات شورای پژوهشی و آموزشی دانشگاه، چاپ و نشر کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی سرلوحه کار قرار گرفته و در راستای تحقق این اهداف، با حمایت از تألیف، گردآوری و ترجمه‌ی کتب علمی، نخست منابع درسی مورد نیاز تأمین گردیده و در مرحله بعد، تدریس منابع علمی، کمک آموزشی و پژوهشی در دستور کار قرار گرفته است. برای چاپ کتاب، علاوه بر ارزش علمی، می‌بایست اهداف عالی ارتش جمهوری اسلامی ایران، اهتمام به اختراعی ارزشی و معنوی کتاب، هماهنگی با سرفصل‌های وزارت علوم و کاربردی و تخصصی بودن کتاب‌های تدوین شده و ... لحاظ شود که دشواری‌ها و موانع راه بر هیچ یک از صاحب‌نظران برآمده نیست.

امید آنکه گام‌های ارزشمند و نیکویی که برداشته شده، سرآغاز حرکت و پویایی بیش از پیش این دانشگاه مقدس باشد.

از این رو از تمامی منتقدان، استادان و سیات‌های علمی تمامی دانشگاه‌های کشور یاری و مدد می‌جویم تا آنکه هر گونه کاستی و نقص علمی-تخصصی را هرچه کم و ناچیز باشند، متذکر گردند.

ان شاء...

پیشگفتار

در طول تاریخ شخصیت‌هایی ظهور کرده‌اند که ابعاد وجودی آنها از زمان و مکان فراتر رفته و در صفحات تاریخ ماندگار شده‌اند. پیامبران و اولیاء الهی، رهبران سیاسی در انقلاب‌های بزرگ، دانشمندان بزرگ و مخترعین و مکتشفین، متفکرین و صاحبان اندیشه و هنر و قهرمانان ورزشی از آن جمله‌اند. در این بین، کسانی که در قامت اصلاح‌گران اجتماعی ظاهر شده‌اند، به سعادت فردی و اجتماعی اندیشیده‌اند و در صدد پاسخگویی به مسائل اصلی بشریت بر آمده‌اند و به چیستی و چرایی آفرینش پرداخته‌اند منزلت و جایگاه برتری یافته‌اند. راز ماندگاری پیامبران الهی و رهبران معنوی در نگاه همه جانبه آنها به انسان و اجتماع است. این دست از نام‌آوران تاریخ در جستجوی سعادت و کمال بشر، نگاهی فراتر از زمان و مرزهای جغرافیایی به انسان و اجتماع داشته‌اند. این دسته از رهبران دارای نظام فکری جامع در تمام حوزه‌های فردی و اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و... هستند و غالباً دارای ویژگی‌های فردی اثرگذاری نیز هستند. مجموع این ویژگی‌ها سبب گردیده شخصیت، اندیشه و نقش این دسته از رهبران بخش مهمی از مطالعات و تحقیقات علمی را شکل دهد.

امام خمینی(ره) در زمره رهبران و شخصیت‌های اثرگذاری است که وجوه مختلف فکری و شخصیتی ایشان به نوعی متفاوت و بعداً منحصر به فرد است. فقاہت امام توأم با ابداع و نوآوری است، منش و خلق فردی امام مکتب رفان و تقوای الهی است، توانایی‌های فردی امام با شجاعت، تدبیر و مدیریت همراه است و بینش سیاسی امام مبتنی بر شناخت عمیق با نگاه به آرمان‌های الهی و فضیلت‌ها است. امام خمینی(ره) به عنوان رهبری معنوی که در جایگاه رفیع فقاہت و مرجعیت قرار داشت و افکار و اندیشه‌هایش از سرچشمه‌های زلال معرفت و قرب الهی نشأت می‌گرفت از آن جهت منحصر به فرد است که نظام فکری وی معطوف به خیر همگانی و سعادت دنیوی و اخروی است. اصالت و اعتبار اندیشه‌های امام از آن جهت است که در استمرار حرکت انبیاء و اولیاء الهی برخاسته از مکتب انسان‌ساز اسلام برده و همین وجه دینی و الهی اندیشه امام وی را از سایر رهبران سیاسی و انقلابی جهان متمایز می‌سازد.

آنچه در این نوشتار می‌آید تبیینی است از بخش کوچکی از اندیشه امام خمینی(ره). و هدف این است که در نظام فکری گسترده و پردامنه امام(ره) جایگاه حقوقی فرماندهی کل نیروهای مسلح دانسته شود. امام خمینی(ره) از شروع نهضت انقلابی و ضد طاغوتی خویش به جایگاه و نقش نیروهای مسلح توجه داشت. در دوره نهضت، نیروهای مسلح به عنوان بخشی از ظرفیت جامعه انقلابی و پس از پیروزی انقلاب، به عنوان بازوان امنیت و پاسداری از انقلاب و

کشور مورد توجه امام بودند. خطاب‌ها، پیام‌ها و سفارشات امام به نیروهای مسلح در کنار فرامین و تصمیمات قانونی ایشان در قلمرو نیروهای مسلح ذخیره ارزشمندی از معارف را پیش روی می‌نهد که به عنوان بخشی از فرهنگ حقوقی و سیاسی کشور قابل مطالعه است.

www.ketab.ir

آنچه به عنوان نگرش حقوقی به وظایف و اختیارات فرماندهی کل قوا از دیدگاه امام خمینی^(ره) قابل تبیین است در برگزیده بخشی از مواضع و دیدگاههای ایشان است که متضمن الزامات حقوقی در قلمرو نیروهای مسلح است. به این معنی که امام خمینی به پشتوانه جایگاه و موقعیت رسمی خود و همچنین به اعتبار جایگاه شرعی و معنوی خود به عنوان مرجع دینی و رهبری انقلاب در نظام جمهوری اسلامی تصمیمات و اوامری صادر نموده‌اند که فراتر از یک دکترین به عنوان یک منبع حقوقی و به عنوان بخشی از نظام حقوقی کشور قابل طرح است. ولایت امر و امامت، فرماندهی کل قوا و عالی‌ترین مقام رسمی کشور عناوینی هستند که در قانون اساسی، ای تعیین مقام و جایگاه رهبری به کار رفته است. علاوه بر این عناوین رسمی، امام خمینی به عنوان رهبری نهضت انقلابی، بنیانگذار و رهبری نظام جمهوری اسلامی و شخصیت منحصر به فرد اخلاقی و معنوی فراتر از یک مقام رسمی و قانونی از نفوذ و نقش معنوی عمیقی در جریان انقلاب و سیر رویدادها و روندهای قبل و بعد از انقلاب برخوردار بوده‌اند. این موقعیت خاص رهبری می‌گردد که در مقام بررسی اندیشه‌های حضرت امام^(ره) دیدگاههای ایشان در خصوص فرماندهی کل قوا فراتر از مواضع صرف حقوقی اهمیت بیابد. موضوع اختیارات و مسئولیت‌های فرماندهی کل قوا به لحاظ نظری و آنجا که مربوط به نظام حقوقی کشور است از شفافیت و صراحت برخوردار بوده و آنجا که مربوط به شیوه عمل و مواضع حضرت امام بوده است با کمترین چالش‌های جریان یافته است. قانون اساسی کلیه امور و شؤون مربوط به نیروهای مسلح را در اختیار مقام رهبری داده است. رهبری از طریق مداخله مستقیم و غیرمستقیم عزل و نصب فرماندهان عالی رتبه و نیروهای سازمان‌ها، سیاست‌گذاری و نظارت عالیه، صدور فرمان جنگ و صلح فرماندهی عالی خود را اعمال می‌نماید. بنابراین مواضع و دیدگاههای رهبری در خصوص فرماندهی کل قوا برخاسته از جایگاه قانونی وی می‌باشد و دارای شأن و جایگاه حقوقی می‌باشد. ضمن اینکه جایگاه دینی و علمی ایشان به عنوان مرجعیت دینی و فقهی و حقوق ناشی از اعمال ولایت و امامت، همه مباحث حقوقی در این زمینه را اعتبار و قوتی مضاعف می‌بخشد.

فصل اول - تبیین مفهوم و ماهیت موضوع.....	۱
گفتار اول - تبیین مضیق موضوع.....	۲
گفتار دوم - تبیین موسع موضوع.....	۳
فصل دوم - رویکرد تاریخی به جایگاه ارتش در اندیشه امام.....	۵
گفتار اول - امام و ارتش در دوره نهضت.....	۶
گفتار دوم - امام و ارتش در آستانه انقلاب.....	۹
بند اول - دافعه امام (ره).....	۹
الف - جاذبه امام.....	۱۰
۱- ظرفیت های دین.....	۱۰
۲- وطن دوستی.....	۱۲
۳- تعلق ارتش به مردم.....	۱۳
۴- بیگانه ستیزی.....	۱۴
۵- ناراضایتی بدنه ارتش.....	۱۵
ب- دافعه امام.....	۱۶
بند دوم - حمایت ملت از ارتش.....	۱۸
بند سوم - واکنش ارتش به انقلاب.....	۲۰
الف - کاهش وفاداری به شاه.....	۲۰
ب- گرایش به انقلاب.....	۲۲
ج- پیوستن به انقلاب.....	۲۴
بند سوم - امام و ارتش انتقال.....	۲۵
الف - تشکر از ارتش.....	۲۶
ب- دفاع از موجودیت ارتش.....	۲۷
ج- تحکیم ارتش.....	۳۰
۱- اعلام روز ارتش.....	۳۰
۲- تحکیم و الزام در فرامین حضرت امام (ره).....	۳۲

بند چهارم- فرماندهی کل قوا پس از تصویب قانون اساسی.....	۳۴
الف- ضرورت منسوخ شدن رژیم سابق.....	۳۵
ب- فرماندهی کل قوا در قانون اساسی.....	۳۶
فصل سوم- مبانی اختیارات و مسئولیت‌های فرماندهی کل قوا.....	۳۹
گفتار اول- نفوذ معنوی و کاریزمائی.....	۴۰
گفتار دوم- مبانی فقهی.....	۴۱
گفتار سوم- مبنای حقوقی.....	۴۴
بند اول- قانون اساسی.....	۴۴
بند دوم- حاکمیت قانون.....	۴۵
بند سوم- لازم الاجرا بودن قوانین فرماندهی کل قوا.....	۴۶
فصل چهارم- حدود اختیارات و صلاحیت‌های فرماندهی کل قوا.....	۴۸
گفتار اول- صیانت و پشتیبانی از نیروهای مسلح.....	۴۹
گفتار دوم- ارتش و مردم.....	۵۱
گفتار سوم- تبیین معیارها و اصول سازمانی.....	۵۱
الف- رعایت نظم و اطاعت‌پذیری.....	۵۲
ب- دوری از سیاست.....	۵۳
ج- هماهنگی.....	۵۶
گفتار چهارم- اعطای اختیارات.....	۵۸
گفتار پنجم- فرماندهی کل قوا در جنگ.....	۶۰
بند اول- تعیین استراتژی‌ها و راهبردها.....	۶۱
بند دوم- انسجام و وحدت درونی.....	۶۲
بند سوم- بسیج همگانی.....	۶۲
بند چهارم- بستر عقیدتی جنگ.....	۶۳
بند پنجم- هویت دفاعی ایران در جنگ تحمیلی.....	۶۴

۶۵	فصل پنجم - آخرین کلام فرمانده
۶۶	گفتار اول - شناخت فرهنگ انقلاب اسلامی
۶۸	گفتار دوم - مکتبی بودن
۶۹	بند اول - خودسازی
۶۹	بند دوم - ساده زیستی
۷۰	بند سوم - روحیه شهادت طلبی
۷۰	بند چهارم - نه شرقی، نه غربی، توحیدی
۷۱	بند پنجم - تبعات از ولایت فقیه (حرکت بر مدار رهبری)
۷۱	بند ششم - مردمی بودن
۷۲	بند هفتم - آمادگی نظامی
۷۳	بند هشتم - دشمن شناسی
۷۴	بند نهم - امام (ره) و عدم تحزب قوا و مسلح
۷۵	نتیجه گیری
۷۷	منابع